

Gatekeepers trainingen: (Hoe) werkt het?

Martin Steendam
Klinisch psycholoog, P-opleider GGZ Friesland

Jos de Keijser
Klinisch psycholoog, GGZ Friesland en RUG

Amsterdam, 30 maart 2011

Geen belangenverstrengeling

Spreker(s)	Werkzaam			
M. Steendam	GGZ Friesland			
J. de Keijser	GGZ Friesland			

Onderzoek: aanvraag bij ZON-MW

Drie deelonderzoeken

- Is gatekeeperstraining effectief?
- Leidt gatekeeperstraining tot daling suïcidepogingen?
- Is gatekeeperstraining kosteneffectief?

Kerkhof, Smit, Steendam ea, 2011

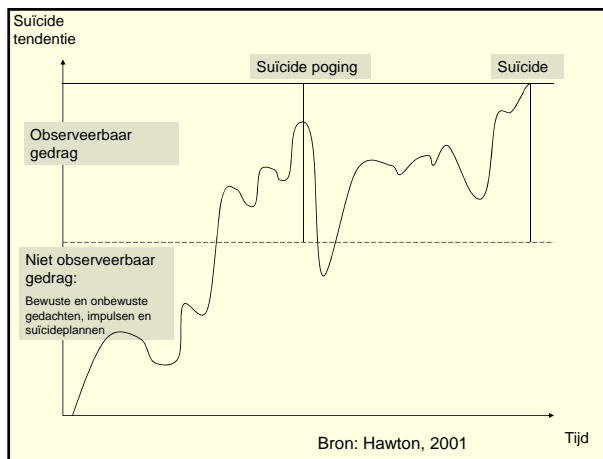
Suïcidepreventie, een keten

- Onderkennen, motiveren, verwijzen
 - Gate keepers naar huisarts
- Verwijzen naar specialistische hulp
 - Huisarts naar GGZ
- Behandelen van suïcidaliteit
 - GGZ naar huisarts

Ketenzorgdocument, Trimbos-instituut 2010

Noodzaak van gatekeepers

- 1.535 suïcides
- 94.000 suïcide pogingen
- 410.000 suïcidale gedachten
- ... niet allemaal bekend bij GGZ ...

Gatekeepers

- Wachten tot ze komen helpt onvoldoende
- Hulp van omgeving: gatekeepers
- (Vrijwel) iedereen kan gatekeeper worden
- Gewenste bereik van gatekeepers
 - contact met 410.000 suicidale personen
- Wie kunnen gatekeeper zijn
 - Politie, brandweer
 - Ziekenverzorgenden, wijkverpleegkundigen
 - Schoolleraarcrachten, leden ZAT-teams
 - Pastores, geestelijk raadslieden
 - Werkenden in de jeugdzorg, in de ouderenzorg
 - Vrijwilligers van telefonische hulpdiensten
 - Etc.
- Training kan helpen

Kenmerken van training

QPR – training

- Question
- Persuade
- Refer

Paul Quinnett, www.qprinstitute.com

- Het gaat om contact maken

Kerkhof & van Luijn 2010, MDR suïcidaal gedrag 2011

Onderzoek gatekeeper training

- Het eiland Gotland
- De militairen van Knox
- Twee Duitse steden van Hegerl

Het eiland Gotland

- In Oostzee
- Ruim 50.000 inwoners
- 125 km bij 55 km, 3000 km²
- Training huisartsen in 1983 en 1984
- Gericht op diagnostiek en behandeling van depressie
- Significante afname van suïcide (mn onder vrouwen)
- Toename AD gebruik

Rutz ea, 2001

Militairen van Knox

- Cohort onderzoek
 - 1990 tot 1996
 - 1997 tot 2002
- Onderzoek bij 5.260.292 personeel Air Force
- Gelaagde interventie
 - Verminderen risicofactoren
 - Vergroten beschermende factoren
 - Etc
- 33% afname suicides

Knox ea, 2003, 2010

Twee Duitse steden van Hegerl

- Nuremberg Alliance Against Depression (NAAD)
- European Alliance Against Depression (EAAD)
- Optimizing suicide prevention programs and their implementation in Europe (OSPI)
- Community intervention program
- **Nuremberg** (interventie, 480.000) vs **Würzburg** (controle, 270.000)
- Interventie met vier niveaus
 - Training huisartsen
 - Publiciteitscampagne
 - Community facilitators
 - Specifieke doelgroepen (risico, zelfhulpgroepen)
- 26,5 % daling vs 24,8 % stijging van TS, significant

■ Hegerl ea, 2006

Nederlands/Fries model

- Introductie en theorie mbt suïcidaal gedrag
- 3 trainingsronden, in tweetallen
 - Basisronde
 - Contact maken met gevoel
 - Empatisch doorvragen
 - Contact maken met ander
 - Toeschouwers perspectief
- Verwijskaart bespreken

De Keijser & Steendam, 2010

Empatisch doorvragen

- Doorvragen naar de aard van suïcide-ideatie
- Met suïcidaal persoon in contact komen en vragen
 - Hoe wanhopig voelt u zich nu?
 - Hoeveel haast heeft u met uw wens om suïcide te plegen?
 - Wat zou u nu bereiken om dit te doen?
 - Heeft u al plannen gemaakt? Hoe concreet?
- Ernstmaat inschatten:
 1. licht;
 2. ambivalent;
 3. ernstig(wanhopig/plan)
 4. zeer ernstig (wanhopig/blikvernauwd)

Kerkhof & van Heeringen, 2000

Belemmeringen in contact maken

- Bij patiënt
 - Angst voor consequenties
 - Angst om grip kwijt te raken
- Bij hulpverlener
 - Angst om probleem groter te maken
 - Angst voor consequentie
 - Angst voor paternalisme en betutteling
 - Angst voor machteloosheid
 - Angst voor eigen dood en doodswensen

Steendam, 2010

Pilotstudie over veranderende attitudes

- Attitudes tav bejegening van suïcidaal gedrag van patiënten na gatekeeperstraining
- Populatie: medewerkers jeugdzorg en steunpunt huiselijk geweld
- Bij 35 gatekeepers die een training volgden en voor - en na training de Oordt-vragenlijst invulden
 - 28 vrouwen
 - Leeftijd m = 32 j
 - Sociaal-economisch
 - 15 werkenden
 - 10 studerende
 - 10 overigen: uitkering, huisvrouw

Attitude schaal suïcidaal gedrag

1. Ik vertrouw op mijn vermogen om succesvol suïcidale patiënten in te schatten
2. Ik vertrouw op mijn vermogen om suïcidale patiënten te behandelen
3. Ik vind het moeilijk om de patiënt te vragen naar zijn suïcidaliteit.
4. Ik vind dat suïcidale patiënten het best behandeld worden met een ziekenhuisopname
5. Ik vind dat klinici wettelijk verantwoordelijk moeten zijn voor de bescherming van patiënten tegen zelfbeschadigend gedrag
6. Ik vind mijn huidige praktijkvoering voldoende om me te beschermen tegen juridische aanklachten na de suïcide van een patiënt
7. Ik vind in de omgang met suïcidale patiënten het inventariseren van risicofactoren het belangrijkste
8. Ik vind in de omgang met suïcidale patiënten het hebben van contact het belangrijkste

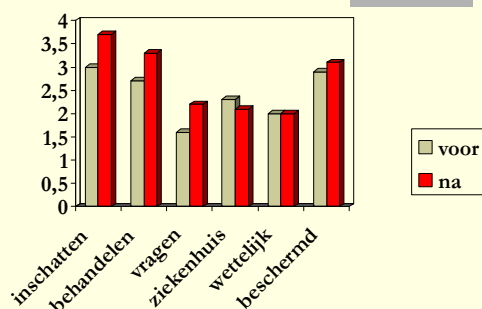
Oordt, 2009

Resultaten

- 6 Oordt-vragen: paired t-toets
T= -6.5; df 34, p=0.00
- 2 extra vragen:
T= -.2.3; df 34, p=0.02

Conclusie: (niet gecontroleerd): training van een middag leidt tot attitudeverandering in omgang met suïcidale patiënten

6 Oordt-vragen

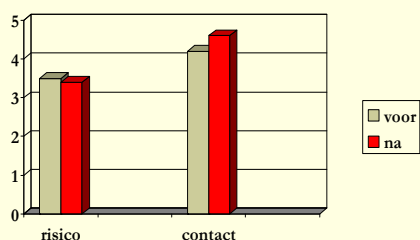
T= -6.5; df 34, p=0.00

Conclusie

- Met name de items 1,2, en 3 die vragen naar het vertrouwen hebben stijgen na de training
- Groep te klein om differentiatie in leeftijd sekse of opleiding aan te brengen.
- Op basis van eerdere studie (N= 149, bij GGZ-medewerkers, De Keijser, 2010)
 - Geen verschillen tussen ervaren en onervaren medewerkers, evenmin tussen jongere en oudere medewerkers t.a.v. zelfvertrouwen (items 1 en 2)
 - Wel vinden jonge/onervaren medewerkers het moeilijker om naar suïcidaal gedrag te vragen (item 3).

Contact maken en risico/inschatting

2 extra items

T= -.2.3; df 34, p=0.02

Overig onderzoek

- Pilot resultaten in lijn met eerder onderzoek
- Na training wordt significante verbetering gevonden in attitude en zelfvertrouwen
 - *Turnbull & Chalder, 1997*
 - *Samuelsson & Asberg, 2002*
 - *Patterson et al, 2007*
 - *Mc Allister et al, 2009*
 - *Oordt et al, 2009*

Onderzoek: aanvraag bij ZON-MW

Drie deelvragen:

- Is een gatekeeperstraining effectief?
 - *Competentie (vragenlijsten en casesamples)*
 - *Verwijsgedrag*
- Leidt een gatekeeperstraining tot daling in het aantal suïcidepogingen?
 - *SEH-meldingen*
- Is een gatekeeperstraining kosteneffectief?
 - *Quality Adjusted Life Year (QALY)*

Kerkhof, Smit, Steendam ea, 2011

Dank voor uw
aandacht

Martin Steendam
Jos de Keijser

Meer informatie

- martin.steendam@ggzfriesland.nl
- jos.de.keijser@ggzfriesland.nl
- www.voorkomsuicide.nl